

HERMAN BALTHAZAR, Op de Oranjeberg: opstellen en toespraken over de Vlaamse Beweging

Bernard Van Causenbroeck, licentiaat geschiedenis RUG, student aan de Vlerick Leuven Gent Management School

Sinds 1985 is Herman Balthazar gouverneur van de provincie Oost-Vlaanderen. In die functie houdt hij elk jaar op 11 juli een redevoering ter gelegenheid van de feestdag van de Vlaamse Gemeenschap. Op initiatief van de provincieraad is nu een selectie uit deze toespraken gebundeld in een verzorgd uitgegeven boek, verlucht met cartoons van Ian en voorzien van een woord vooraf door Piet Van Eeckhaut en een inleiding door Bruno De Wever. De toespraken zijn onderverdeeld volgens drie thema's: de geschiedenis van de Vlaamse beweging, de Vlaamse beweging vandaag en de relatie Vlaanderen-Nederland-Europa, waarbij elk thema wordt voorafgegaan door een eerder verschenen en dieper gravend artikel.

Op de Oranjeberg: opstellen en toespraken over de Vlaamse Beweging is in vele opzichten een merkwaardig en lezenswaardig boek. De bundel Elf Juli- toespraken kan men onmogelijk plaatsen in de overheersende, Vlaams-nationalistische traditie van forse, wollige en spierballenrollende aanklachten of eisenpak-

ketten. Balthazar kiest evenmin voor de vroegere sociaal-democratische optie, namelijk aantonen dat Vlaamse eisen sociale eisen zijn. De stelling dat de Vlaamse beweging zomaar een sociale beweging is, bestempelt hij als *"Een plattitude, een onbeduidende uitspraak, die slechts oppervlakkig ingaat op het sociaal-historisch proces"*⁽¹⁾.

De toespraken zijn eerder enerzijds een mix van bespiegelingen vanuit zijn vakmanschap als historicus en anderzijds bedenkingen van op het actieterrein als gouverneur. Bespiegelingen en bedenkingen dus, of zoals de gouverneur het zelf formuleert: *"Een poging om meer te zeggen dan woorden van rituele Vlaamse strijd lust"*⁽²⁾. Bestempelt Balthazar zichzelf als flamingant? Deze vraag laat hij in de bundel in het midden. Hij omschrijft zichzelf als: *"Een historicus die zichzelf filosofisch en levensbeschouwelijk kenbaar maakt als een vrijzinnige en als een socialist. Op de vraag of hij ook flamingant mag worden genoemd, zal hij hier niet antwoorden, maar hij is wel ontzettend geboeid door de geschiedenis van het land waarin hij geboren en het volk waarmee hij opgegroeid is en hij is even geboeid door het proces van de opbouw van een Vlaamse staat, waarvan hij participant is"*⁽³⁾.

Binnen de driedelige structuur van het boek zijn er in de toespraken een aantal elementen die deze opdeling overstijgen. Laten we enkele hiervan kort overlopen.

Balthazar besteedt in zijn toespraken en in zijn artikels veel aandacht aan de rol die de Vlaamse beweging vandaag nog kan spelen. Hij ziet de Vlaamse beweging als een 'civil society' (een term van Tom Payne): *"Een vrije beweging van burgers, die boven en buiten de staatsvoering gestalte geeft aan een emancipatiestroom"*⁽⁴⁾. Ondanks de verregaande staats Hervorming is de rol van de Vlaamse beweging daarom niet ten dode opgeschreven: de beweging kan de

realisaties kwalitatief verbeteren, de culturele eenheid met Nederland versterken en een partner van Europa worden. *“Zij zou tevens kunnen helpen de politieke vervreemding tegen te gaan, want men beseft misschien te weinig dat de grote stappen naar meer Vlaamse zelfstandigheid tot nu toe zijn doorgevoerd zonder mobilisatie, bezieling of be-roering van de publieke opinie”*⁽⁵⁾. Dit citaat brengt ons bij een tweede aandachtspunt: Balthazar betreurt ten eerste dat net als de Europese integratie, de Belgische staatshervorming niet door een breed en kritisch publiek wordt gedragen. In zijn eerste toespraak in 1985 hoopt hij dat Elf Juli *“[...] een algemene, ongecontesteerde en pluralistische feestdag van het soevereine volk [wordt], dat zich kan identificeren met zijn staat, en de verbondheid van die staat met grotere structuren”*⁽⁶⁾. In zijn toespraak in 1999 stelt de gouverneur vast dat omwille van de sterk veranderende maatschappelijke context waarvan Vlaanderen deel uitmaakt Elf Juli nog steeds geen volksfeest is geworden, maar hij put zelfvertrouwen uit het feit dat Vlaanderen vandaag gegroeid is tot één van de belangrijkste Europese regio's⁽⁷⁾.

Balthazar grijpt ook geregeld terug naar het verleden, de geschiedenis, *“[...] niet als grote les, maar de geschiedenis als onuitputtelijke inspiratiebron en als spiegel van onze dromen en daden in de eigen tijd en in de toekomst, zoals wij ons die graag voorstellen”*⁽⁸⁾. Opmerkelijk hierbij is dat, wanneer hij naar het verleden verwijst, hij niet, zoals al te vaak in Elf Juli- toespraken, terug-grijpt naar Hendrik Conscience, de Eerste Wereldoorlog, of de Guldensporenslag, maar wel naar de periode tussen de Franse Revolutie en het ontstaan van België. Met het schetsen van gebeurtenissen en figuren als Hendrik Van der Noot, Jan-Baptist Vonck, Koning Willem I en Jan Baptist Verlooy met diens *Verhandeling op d'Onacht der Moederlijke*

Tael in de Nederlanden, kiest hij bewust voor de periode van het preflamingantisme, liever dan het platgetrapte pad⁽⁹⁾ van de traditionele historiografie te bewandelen. Daarbij hangt hij geregeld zijn verhaal op aan figuren, maakt hij van zijn betogen kleine biografieën. Zo schetst hij het tragische einde van de student Herman Van de Reeck, die op 11 juli 1920 bij een optocht in Antwerpen om het leven kwam; de wonderlijke avonturen van Cies Slameur, de romanfiguur van Paul Kenis en het fascinerende verhaal van de Hollandse patriot Gerrit Paape die verslag uitbrengt over zijn belevenissen in Zuid-Nederland tijdens de Brabantse Revolutie van 1789.

De relatie met Nederland vormt in een aantal toespraken de kern van zijn betoog. De geschiedenis van Vlaanderen en Nederland is overwegend verschillend, en ook vandaag is het moeilijk om één geschiedenis van de Nederlanden te schrijven. *“Wij zullen nooit eender worden, wanneer we niet nuchter en zeer goed geïnformeerd onderzoeken hoe anders wij dan wel zijn”* stelt hij⁽¹⁰⁾. Toch ziet Balthazar een ke-ring ten goede. Tengevolge van de groeiende communicatiemogelijkheden, de Europese integratie en de verschillende Belgische staatshervormingen nemen de vooroordelen tussen Vlaanderen en Nederland af en ontstaat er ruimte voor samenwerking. Op het provinciale niveau verwijst de gouverneur onder meer naar de Euregio Scheldemond, een ontmoetingsplatform voor de bestuurders van Zeeland en West- en Oost-Vlaanderen. Hij steunt dan ook volop andere projecten zoals de Taalunie, het Rijn-Schelde-Delta-project of kleinere projecten zoals de samenwerking op het vlak van de productie van culturele kortfilms. Het is via deze kleine, pragmatische stappen dat de samenwerkingsverbanden inniger worden en de Eu-

ropese integratie een concrete invulling krijgt. Vlaming zijn om Europeeër te worden is voor Balthazar veel meer dan een propagandistische strijdkreet.

- (1) H. BALTHAZAR, *Op de Oranjeberg: opstellen en toespraken over de Vlaamse Beweging*, Tielt: Lannoo, 1999, p. 31.
- (2) H. BALTHAZAR, *Op de Oranjeberg [...]*, p. 73.
- (3) H. BALTHAZAR, *Op de Oranjeberg [...]*, pp. 52-53.
- (4) H. BALTHAZAR, *Op de Oranjeberg [...]*, p. 88.
- (5) H. BALTHAZAR, *Op de Oranjeberg [...]*, p. 90.
- (6) H. BALTHAZAR, *Op de Oranjeberg [...]*, p. 20.

In een interview met Knack schetst Herman Balthazar het verschil tussen de Elf Juli-viering en de nationale feestdag in het provinciehuis:

"Op 21 juli is er een publiek dat vijf keer talrijker en vijf keer volkser is. Dat is een grote, vrolijke volksreceptie. Daar

probeer ik dan zeer kort de oorsprong van 21 juli te duiden, de eed van trouw aan de grondwet van een nieuwe democratische staat. En dat dit belangrijk is. Dan nodig ik alle organisaties uit die in de loop van het jaar hun charter als koninklijke vereniging hebben gekregen, een stuk of twintig. Ze komen uit alle hoeken van de provincie en weerspiegelen een ongelooflijke sociologische verscheidenheid : duivenmelkers, zangkoren, bonden van reserveofficieren, vinkeniers, slagers...". Knecht van twee meesters. In: *Knack*, (1 september 1999)35, p. 28.

- (7) H. BALTHAZAR, *Op de Oranjeberg [...]*, p. 68.
- (8) H. BALTHAZAR, *Op de Oranjeberg [...]*, p. 31.
- (9) H. BALTHAZAR, *Op de Oranjeberg [...]*, p. 128.

H. BALTHAZAR, *Op de Oranjeberg: opstellen en toespraken over de Vlaamse Beweging*, Tielt: Lannoo, 1999, 157 p.

Cvba De Goede Werkmanswoning Kikvorsstraat 113-9000 Gent

Erkende maatschappij voor sociale woningbouw met circa 2477
woonegelegenheden in het Gentse,

publiceerde naar aanleiding van haar 75-jarig bestaan in 1998 samen
met het Amsab, een fraai geïllustreerd boek met haar geschiedenis:

Rode Daken

Men kan op de maatschappelijke zetel nog exemplaren van dit boek
aan **500 BEF** bekomen.

Openingsuren van De Goede Werkmanswoning:
Maandag en donderdag van 8u30 tot 11u30
Tel: 09/222.72.35 Fax: 09/220.80.09